

Øjenforeningen

Grå stær

Øjenforeningen forebygger og bekæmper øjensygdom og blindhed. Gennem forskning og oplysning bidrager vi til bedre behandlinger og færre blinde, så flere kan se hele livet.

Ansvarsh. redaktør:

Morten la Cour, øjenlæge, dr.med.

Forsideillustration og grunddesign:

Studio Tobias Røder

Illustrationer: Liz Berry, The Farm

Korrektur: Trine Søndergaard

Layout: Simon Johnsen, Appetizer

Trykkeri: Johansen Grafisk

Øjenforeningen

Ny Kongensgade 20

1557 København V

Tlf. 33 69 11 00

kontakt@ojenforeningen.dk

ojenforeningen.dk

Medlemskab af Øjenforeningen:

Personligt medlemskab: 225 kroner årligt

Husstandsmedlemskab: 300 kroner årligt

Det er altid kontingentet på hjemmesiden ojenforeningen.dk, der er gældende.

Indhold

Hvad betyder stær?	4
Det normale øje	5
Hvad er grå stær?	6
Hvem får grå stær?	6
Symptomer på grå stær	7
Hvad skyldes grå stær?	7
Hvornår skal man opereres?	8
Før operationen – valg af linse	8
Operation for grå stær	9
Efter operationen	11
Efterstær	13
Hvem opererer?	14

Hvad betyder stær?

Det er usikkert, hvorfor visse øjensygdomme i sin tid har fået betegnelsen 'stær'. Ordet stær menes at være afledt af det tyske ord 'starr', som betyder stiv. Personer med normalt syn har livlige øjne, hvorimod blinde har et mere stift blik. Var den blindes pupil grå, blev sygdommen kaldt grå stær (katarakt), havde pupillen et blågrønt skær, kaldtes det for grøn stær. Af disse betegnelser er det kun betegnelsen grå stær, der bruges i dag i sundhedsvæsenet, der minder om den oprindelige betydning (grålig pupil). Grøn stær har overlevet som betegnelse for glaucomsygdomme, men har i dag intet at gøre med grønne pupiller.

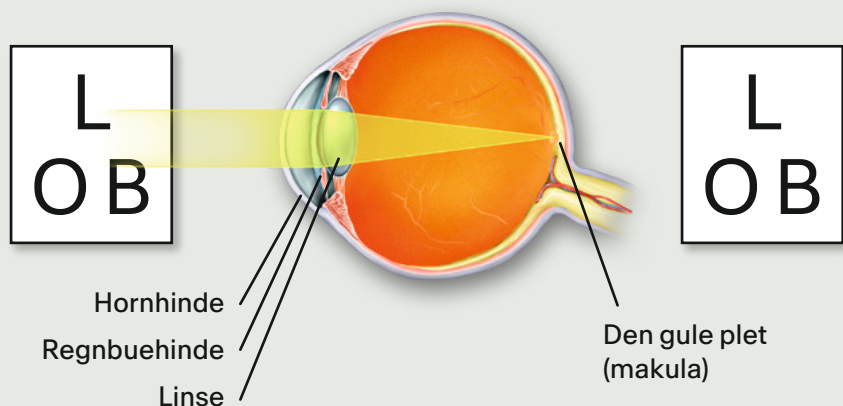
Figur 1

Øje med klar linse

Det, vi ser på

Forholdene
inde i øjet

Vores opfattelser
af det, vi ser på

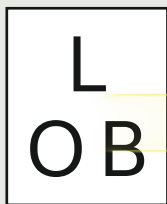
Det normale øje

For at et øje skal kunne se en genstand skarpt, skal lyset brydes af den klare hornhinde, passere gennem pupillen i regnbuehinden og fokuseres af den normalt klare linse på nethindens gule plet (figur 1).

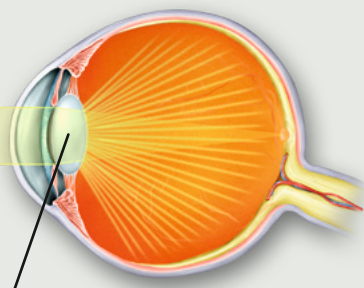
Figur 2

Øje med uklar linse

Det, vi ser på

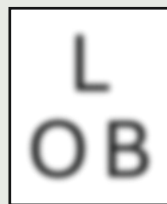

Forholdene inde i øjet

Uklar linse
(grå stær)

Vores opfattelser
af det, vi ser på

Hvad er grå stær?

Når linsen bliver uklar, har man grå stær. En uklar linse betyder, at billedannelsen på nethindens gule plet bliver sløret (figur 2). Man kan have alle grader af uklar linse fra ganske let til massiv gråhvid uklarhed. I sidstnævnte tilfælde – som stort set ikke forekommer mere i Danmark – er pupillen gråhvid, og øjet næsten blindt.

Hvem får grå stær?

Grå stær kan være medfødt. Sygdommen optræder i alle aldre, men er langt hyppigst hos personer over 65 år. Her viser den sig ofte på begge øjne – dog med måneder til års tidsforskydning i udviklingen på de to øjne.

Grå stær kan optræde som komplikation til andre øjenssygdomme, for eksempel regnbuehindebetændelse og nethindeløsning. Sygdommen kan ligeledes opstå i forbindelse med øjenskader og efter kirurgiske indgreb i øjet. Endelig ses grå stær relativt hyppigt hos personer med diabetes. Diabetespatienter debuterer med grå stær cirka ti år tidligere end normalbefolkningen.

Hvert år opereres over 50.000 øjne for grå stær i Danmark.

Symptomer på grå stær

Patienter med grå stær kan opleve næsten alle grader af ændret syn og synsnedsættelse. Når øjets linse bliver hårdere, kan man blive nærsynet og opleve, at man kan læse uden briller, og hvis man tidligere var langsynet – at kunne se fjernsyn uden briller.

Efterhånden som uklarhederne i linsen tager til, vil man dog opleve nedsat syn både ved læsning og ved fjernsynskiggeri. Mange oplever at være generet af blænding i solskin og af billygter om natten, mens andre får dobbeltsyn – også når de lukker det ene øje – eller oplever, at bogstaver i bøger og på tv ses med dobbeltkontur.

Hvad skyldes grå stær?

Årsagerne til grå stær kendes ikke, men med stigende alder vil mange udvikle grå stær i varierende grad. Ultraviolet lys kan være en medvirkende årsag til udvikling af grå stær. Det er dog aldrig bevist med sikkerhed, at solbriller skulle beskytte mod udvikling af sygdommen. Der findes i dag ingen forebyggende eller medicinsk behandling mod grå stær, hvorfor operation fortsat er den eneste behandlingsmulighed.

Hvornår skal man opereres?

Chancen for at komme til at se godt efter en operation for grå stær mindskes almindeligvis ikke, hvis operationen udskydes. Operationen skal derfor finde sted, når der er et rimeligt forhold mellem de gener, man dør med i hverdagen som følge af den grå stær, og de risici, der er forbundet med indgrebet.

Omkring 1 pct. af de danskere, der bliver opereret for grå stær, oplever væsentlige nyttilkomne synsgener efter operationen. Har man ingen væsentlige synsgener af sin grå stær, er der ingen grund til at lade sig operere og løbe denne relativt lille risiko. Har man samsynsgener på grund af udtalt grå stær på højre øje og kun let grå stær på venstre, kan det være en god idé at blive opereret på højre øje.

Før operationen – valg af linse

Formålet med operationen er at fjerne den uklare linse og erstatte den med en klar linse af plastik. Inden operationen måles hornhindens brydning og øjets længde med et specielt apparat. Målingerne skal bruges til at bestemme styrken på plastiklinsen.

Linser med én styrke (monofokale)

Monofokale linser anvendes som standard. Det tilstræbes, at den opererede efter operationen kan se godt på afstand, men skal anvende læsebriller.

Linser, som kan korrigere for bygningsfejl (toriske monofokale)

Toriske monofokale linser tilbydes som standard ved større bygningsfejl og anvendes, hvis patienten ønsker at være fri for afstandsbriller.

Linser med flere styrker (bi- eller trifokale)

Bi- eller trifokale linser anvendes ikke som standard i det offentlige, da dokumentationen for deres effekt er utilstrækkelig hos patienter med grå stær. Denne type linser kan ellers i princippet gøre den opererede fri for briller til såvel afstandssyn som læsning.

Operation for grå stær

Selve operationen foregår i lokalbedøvelse og varer cirka en halv time. Øjenlægen fører sine instrumenter ind i øjet gennem en lille åbning på cirka 2,5 mm ved overgangen mellem den hvide senehinde og den klare hornhinde.

Indledningsvis udformes en rund åbning i den cellofantynde linsekapsel (figur 3).

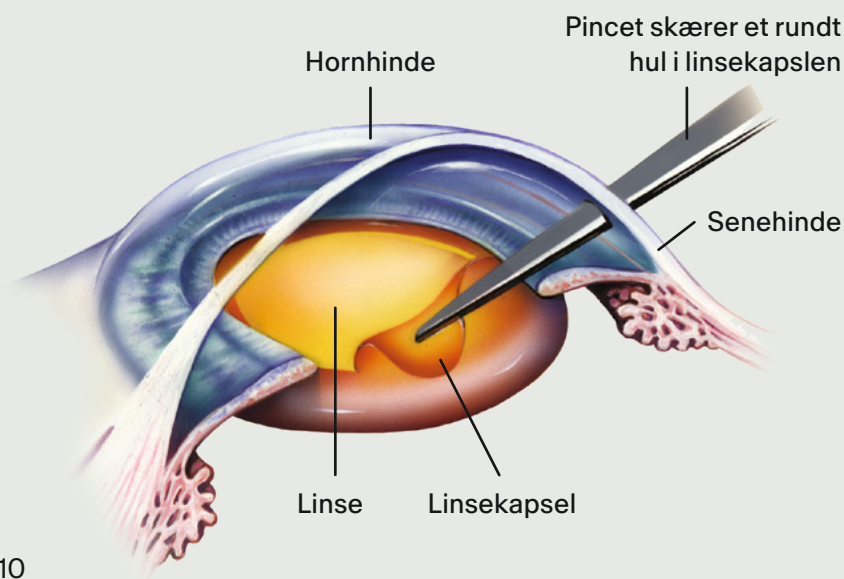
Dernæst sønderdeles og udsuges den uklare linse med en ultralydssonde (figur 4).

Afslutningsvis indføres den klare plastiklinse i den nu tomme, cellofantynde linsesæk, som udspiles af de elastiske linseben (figur 5).

Den lille åbning mellem senehinden og hornhinden er sædvanligvis selvlukkende og kræver ingen syning.

Figur 3

Grå stær-operation

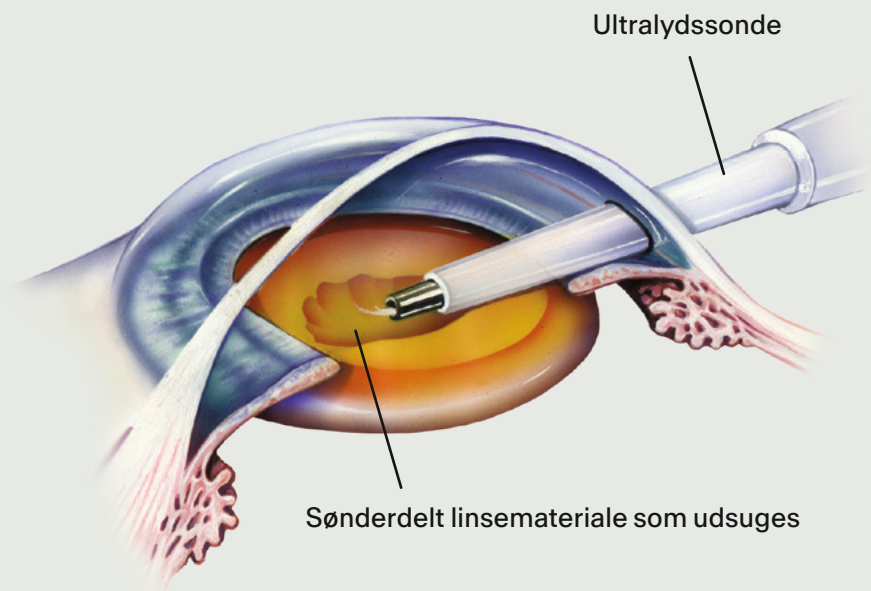

Efter operationen

De fleste patienter kan se rimelig godt inden for de første dage efter operationen, mens andre først genvinder synet i løbet af nogle uger (figur 6). Man skal sædvanligvis dryppe øjnene en til tre gange dagligt de første uger efter indgrebet. Kan man ikke selv klare øjendrypningen, er det muligt at bestille en hjemmesygeplejerske. Øjenlægen undersøger almindeligvis patienten i løbet af den første måned efter operationen. Herefter bestilles en ny brille, hvis der er behov for det.

Figur 4

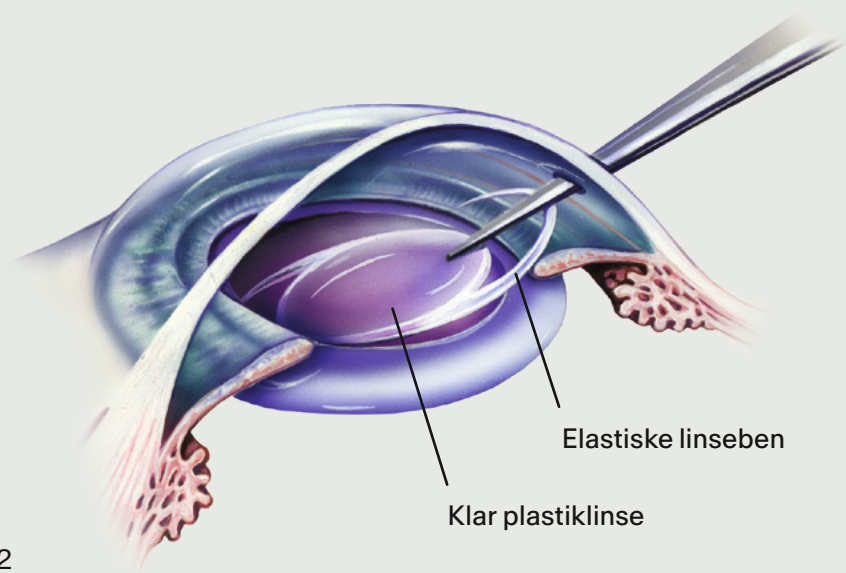
Uklar linse fjernes

Større fysiske anstrengelser bør undgås de første par uger efter operationen, men bortset herfra kan man leve normalt og i øvrigt anvende øjet, så meget man kan og vil. Det er altså ikke skadeligt at læse eller se fjernsyn.

Figur 5

Plastiklinse indføres

Efterstær

Den cellofantynde kapsel, som indeholder plastiklinsen, kan måneder til år efter operationen blive uklar. Dette kaldes efterstær og opleves af patienten som tiltagende synsnedsættelse (figur 7).

Efterstæren kan let fjernes med en speciel laserstråle, der skyder hul i linsekapslen bag linsen. Selve indgrebet tager kun få minutter (figur 8), og allerede samme dag er synet forbedret (figur 9).

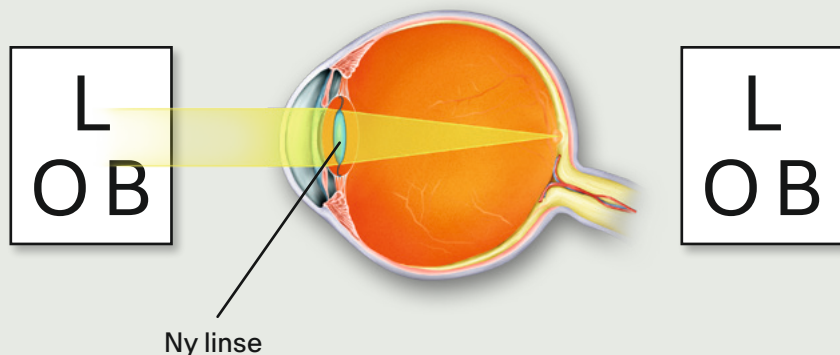
Figur 6

Øjet efter grå stær-operation

Det, vi ser på

Forholdene
inde i øjet

Vores opfattelser
af det, vi ser på

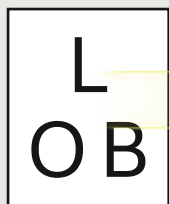
Hvem opererer?

Uden udgift kan patienten blive opereret for grå stær på en øjenafdeling eller hos en øjenlæge, som har en særlig aftale med sundhedsvæsenet. Patienten har krav på at blive forundersøgt og opereret inden for to måneder. Hvis den afdeling, der modtager henvisningen, ikke selv har mulighed for at tilbyde patienten en operation inden for to måneder, skal afdelingen oplyse patienten om, hvor operationen kan foretages. Der er frit sygehusvalg, men en øjenafdeling har ikke pligt til at modtage patienter uden for optageområdet.

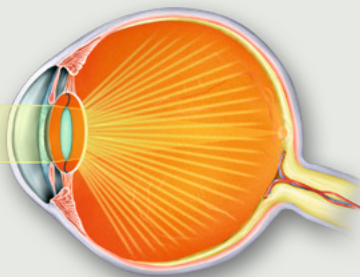
Figur 7

Efterstær (uklar linsekapsel)

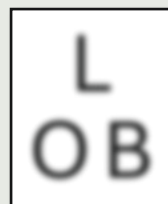
Det, vi ser på

Forholdene inde i øjet

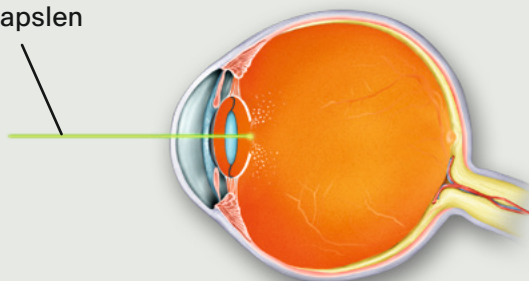
Vores opfattelser af det, vi ser på

Figur 8

Behandling af efterstær

Laserstråle skyder
hul i den bagerste del
af linsekapslen

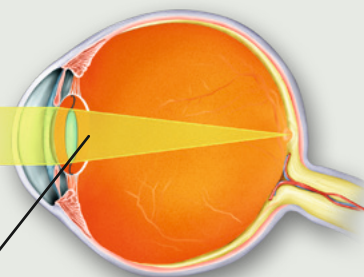
Figur 9

Øjet efter behandling af efterstær

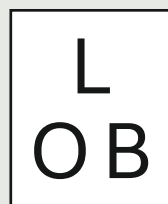
Det, vi ser på

Forholdene
inde i øjet

Vores opfattelser
af det, vi ser på

Hul i linsekapsel

Støt Øjenforeningen
med 200 kr.
Send SE til 1416

08.2025